

NORGES HØYESTERETT

Den 6. mai 2015 avsa Høyesterett dom i

HR-2015-00989-A, (sak nr. 2014/2121), sivil sak, anke over dom,

I.

A

(advokat Karoline Henriksen)

mot

B

C

D

(advokat Erik Gjævenes)

II.

E

(advokat Knut Njøs – til prøve)

mot

B

C

D

(advokat Erik Gjævenes)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Kallerud**: Saken gjelder krav om erstatning for ulovlig hogst foretatt av flere i fellesskap.
- (2) I oktober 2010 og januar 2011 ble det holdt forhåndsplanlagte helgedugnader på X i Y. Dugnaden ble foretatt i et hytteområde som ligger i tilknytning til det kommunale friområdet Z. Hyttene ligger på festetomter under en eiendom som tilhører F. Hun eier også andre arealer i området.
- (3) Deltakere i dugnaden var hytteeiere i området og deres familiemedlemmer og venner. Minst 15 personer var med en eller begge helgene. A og E var blant deltakerne.

Dugnadens formål var å rydde skog for å bedre lysforholdene og å få bedre sjøutsikt fra hyttene.

- (4) Arbeidet var organisert, og i hvert fall fire motorsager var i bruk. De som ikke brukte motorsag, arbeidet med kvisting, rydding og brenning. Dugnadsdeltakerne hadde felles matpauser og samlinger ved en kiosk i området. Hytteeierne delte på utgiftene til leie av en traktor som ble benyttet for å kjøre ut de felte trærne.
- (5) Før dugnaden ble det innhentet tillatelse til å tynne og rydde på Fs eiendom. Grunneieren ga ikke tillatelse til flatehogst, og presiserte at det ikke måtte hogges på tomtene til festere som ikke var med i dugnaden og på kommunens grunn.
- (6) D og C og B har festetomter som ligger på et høydedrag mellom sjøen og tomtene til hytteeierne som deltok i dugnaden. D og B hadde ikke gitt tillatelse til hogst på deres tomter, de var ikke varslet om dugnaden og det var ikke tatt kontakt med dem om tomtegrensene.
- (7) Dugnadsdeltakerne felte 65 trær på Bs tomt og 15 trær på Ds tomt med en diameter på minst 8 centimeter. I tillegg ble det fjernet en del mindre busker og trær. Det er ikke bestridt at denne hogsten var ulovlig. Til tross for at det ikke var innhentet tillatelse, ble det også hogd på kommunens grunn. Det ble foretatt flatehogst på Fs eiendom selv om samtykket bare gjaldt tynning.
- (8) B og Ds tomter er ikke målt opp. Ved dugnaden ble det brukt et kart som eieren av kiosken i området hadde innhentet fra kommunen i 1997. På kartet hadde oppmålingsavdelingen i kommunen anmerket at "grensene er bare skissemessig innlagt". E har opplyst at han holdt seg til dette kartet og til et kart som lå på kommunens hjemmeside. Det fremgår av tegnforklaringen til kartet på hjemmesiden at de aktuelle grensene er angitt med en nøyaktighet på "2 m eller dårligere". Lagmannsretten, som var på befarung i området, la til grunn at grensene i det vesentlige var tydelig merket i terrenget og i samsvar med beskrivelsene i festekontraktene. Grensene ville også kunne avklares ved henvendelse til festerne eller til grunneieren.
- (9) Lagmannsretten fant det mest sannsynlig at A ikke hogde verken på B eller Ds tomt. E har opplyst at han hogde fire trær på Bs tomt. Lagmannsretten kom etter umiddelbar bevisførsel til at det ikke var mulig å fastslå hvem som hogde på Ds tomt og hvem som foretok storparten av hogsten hos B. Men det er klart at arbeidet ble utført av deltakere i dugnaden.
- (10) A og E tok initiativ til dugnaden ved å henvende seg til de andre hytteeierne, og de var sentrale i planleggingen av dugnadsarbeidet. E tok kontakt med A og ba ham innhente tillatelse fra grunneieren til å foreta hogst i området. Også E var klar over begrensningene i grunneierens samtykke.
- (11) Lagmannsretten fant det "ikke bevist at A og E ledet selve dugnadsarbeidet", men at det var "grunn til å anse dem for å være blant de ledende deltakerne begge dugnadshelger". Videre la retten til grunn at A og E – som de andre hytteeierne – hadde interesse av å få fjernet trær, også på B og Ds tomter.

(12) D og B krevde erstatning av dem de mente hadde deltatt i dugnaden. Det ble ikke oppnådd enighet, og D og B tok ut forliksklage mot i alt tolv hytteeiere. Saken ble innstilt i forliksrådet. D og B tok deretter ut stevning mot A og E, som de så på som ledere av dugnadsarbeidet, blant annet fordi de etter dugnaden hadde opptrådt som kontaktpersoner.

(13) Sarpsborg tingrett avsa 7. mai 2013 dom med denne domsslutningen:

- "1. E og A dømmes til å betale – en for begge og begge for en – erstatning til B og C med 500.000 – femhundretusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
2. E og A dømmes til å betale – en for begge og begge for en – til D med 100.000 – etthundretusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
3. E og A dømmes til å betale – en for begge og begge for en – saksomkostningene til B og C med 127.081,10 – etthundreogtjuusjatusenogåttien 10/00 – kroner.
4. E og A dømmes til å betale – en for begge og begge for en – saksomkostningene til D med 111.531,10 – etthundreogellevetusenfemhundreogtrettien 10/00 – kroner."

(14) Tingretten kom til at A og E hadde opptrådt uaktsomt, og at den ulovlige hogsten i sin helhet måtte anses begått i fellesskap av dugnadsdeltakerne.

(15) A og E anket til Borgarting lagmannsrett som 29. september 2014 avsa dom med denne domsslutningen:

- "1. Ankene forkastes.
2. A og E dømmes en for begge og begge for en til å betale 292 833,75 – tohundreogtittotusenåttehundreogtrettitre 75/100 – kroner i sakskostnader til B og C i fellesskap innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.
3. A og E dømmes en for begge og begge for en til å betale 285 142,56 – tohundreogåttifemtusenetthundreogførtito 56/100 – kroner i sakskostnader til D innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom."

(16) Lagmannsretten bedømte saken i det vesentlige på samme måte som tingretten.

(17) A og E har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Ankene gjelder rettsanvendelsen.

(18) De ankende parter – A og E – har i hovedtrekk anført:

(19) For å holde de ankende parter ansvarlige for skaden i sin helhet må det kreves at det er begått et straffbart forhold, og at de to aktivt innvilget de handlinger som førte til den totale skaden. Det kreves med andre ord at de to forsettlig har medvirket til skadeforvoldelsen. Slike begrensninger er nødvendige for at ikke ansvaret for felleshandlinger skal favne for vidt. A og E har ikke begått noe straffbart forhold, og de har ikke opptrådt forsettlig. Det var ingen felles oppfatning i gruppen om at det skulle hogges ulovlig, og A og E har ikke tilskyndet til noe slikt.

(20) Med unntak av de fire trærne E kom i skade for å felle på Bs tomt, har A og E heller ikke opptrådt uaktsomt.

- (21) Det er ikke grunnlag for kollektivt ansvar. Dugnadsdeltakerne kan bare holdes ansvarlig for den hogst de selv beviselig har foretatt. A har ikke hogd på D og Bs tomter, og lagmannsretten har ikke funnet bevist at E har hogd mer enn det han selv har erkjent. Det er ikke årsakssammenheng mellom den skade som er oppstått og A og Es handlemåte. Tenkes deres handlinger borte ville skaden likevel ha oppstått.
- (22) Selv om A og E var aktive i dugnadsarbeidet, var de ikke ledere. Det er ikke grunnlag for å pålegge dem ansvar for manglende tilsyn eller kontroll med hva de andre dugnadsdeltakerne foretok seg.
- (23) Den skade som oppsto var uansett utenfor det påregnelige og adekvate.
- (24) Lagmannsretten tok ved erstatningsutmålingen hensyn til skyldgraden. Dette er feil rettsanvendelse, jf. Rt. 2015 side 216, og erstatningsbeløpet er satt for høyt.
- (25) A og E har lagt ned påstander som sammenfattet lyder slik:
- "Prinsipalt:**
1. A og E frifinnes.
- Subsidiært:**
2. A og E plikter å betale erstatning til B, C og D, fastsatt etter rettens skjønn."
- I begge tilfeller:**
3. B, C og D, dømmes en for alle og alle for en til å erstatte de ankende parter og/eller det offentlige omkostninger for alle instanser."
- (26) Ankemotpartene - D og C og B – har i hovedtrekk anført:
- (27) Dugnaden var en organisert felleshandling som førte til den samlede skade på D og Bs tomter. Helheten er avgjørende, ikke hvem som holder i motorsagen. Dugnaden var – som vanlig er – organisert slik at oppgavene ble fordelt mellom deltakerne. Skaden er et resultat av den samlede innsatsen for å nå det felles formålet; å bedre sikt og lysforholdene for de hytteeierne som deltok.
- (28) Det er intet grunnlag for å stille opp et krav om brudd på en straffebestemmelse som ansvarsvilkår. Her som ellers er det tilstrekkelig med uaktsomhet.
- (29) A og E opptrådte klart uaktsomt. De var initiativtakere og organisatorer, men hadde ikke kontroll på eiendomsgrensene. Kartgrunnlaget de bygde på var utilstrekkelig, og de tok ikke kontakt med D og B for å avklare grensene. Det er illustrerende for deres uaktsomhet at det ble hogd også på kommunens grunn uten tillatelse, og at grunneierens beskjed om at det bare kunne foretas tynningshogst ikke ble respektert.
- (30) Det er årsakssammenheng mellom A og Es uaktsomhet og den skaden som oppsto på D og Bs tomter. Ved felleshandlinger trenger ikke den enkeltes handlinger være en betingelse for skaden.

- (31) For den som deltar i hogst uten å avklare grensene mot fremmed eiendom er det påregnelig at det oppstår skade.
- (32) Selv om lagmannsretten har kommet i skade for å uttrykke seg forkjært om skyldgradens betydning for erstatningsutmålingen, er resultatet riktig. Lagmannsretten har i tråd med rettspraksis bare utmålt erstatning for nødvendige og nøkterne utgifter til å rette opp skaden.
- (33) D og C og B har lagt ned slik påstand:
- "1. Ankene forkastes.**
  - 2. E og A dømmes en for alle og alle for en til å betale det offentliges sakskostnader for Høyesterett innen to uker fra dommens forkynnelse."**
- (34) *Jeg er kommet til at ankene ikke fører frem.*
- (35) På samme måte som de tidligere instanser, finner jeg det klart at A og E opptrådte uaktsomt. De to var initiativtakere til dugnaden og var sentrale i planleggingen. De var også blant de ledende deltakerne begge dugnadshelgene og hadde egeninteresse i den ulovlige hogsten. Hogsten hadde stor skadeevne siden felling av trær på fremmed grunn med sikkerhet ville medføre skade. Likevel skaffet de seg ikke forsvarlig kunnskap om grensene, verken ved å ta kontakt med eierne av de tilgrensende festetomtene, ved å skaffe seg pålitelig kartmateriale eller ved å undersøke grensene i marka. Det kaster lys over deres handlemåte at det som del av dugnaden uten samtykke ble hogd også på kommunens grunn og i strid med den private grunneierens anvisning. De to førte ingen kontroll med at dugnaden foregikk innenfor lovlige rammer.
- (36) De ankende parter har anført at det må foreligge et straffbart forhold og forsettlig handlemåte for å kunne gjøre ansvar gjeldende overfor A og E. Slike særvilkår for erstatningsansvar kan jeg ikke se noe grunnlag for i vår sak. De to har opptrådt uaktsomt, og dette er her tilstrekkelig ansvarsgrunnlag.
- (37) Det springende punkt i saken er om A og E kan holdes ansvarlig for hele skaden som ble påført D og B – felling av 80 trær på deres tomter – selv om langt de fleste av trærne ble felt av andre deltakere i dugnaden.
- (38) Etter mitt syn kan det ikke kreves at A og E selv må ha felt trærne for at det for dem skal foreligge den nødvendige erstatningsrettslige årsakssammenheng. Når flere i fellesskap har gjort slik skade som i denne saken, må deltakere som har opptrådt slik som A og E være medansvarlige for hele skaden. I slike tilfeller er det grunnlag for å lempe noe på det årsakskrav som ellers stilles, jf. blant annet Nils Nygaard, *Skade og ansvar* (6. utgave, 2007) side 350, Peter Lødrup, *Lærebok i erstatningsrett*, (6. utgave, 4. opplag 2014) side 347 og Bjarte Askeland, *Tapsfordeling og regress ved erstatningsoppgjør* (2006), side 251. Ansvar er da et solidaransvar for alle ansvarlige, jf. skadeserstatningsloven § 5-3.
- (39) Den skaden som oppsto var en påregnelig – adekvat – følge av de forholdene jeg har trukket frem som grunnlag for uaktsomhetsansvar for A og E.
- (40) Om også andre blant dugnadsdeltakerne kan holdes ansvarlig for skaden, faller utenfor sakens ramme. Begrensningene vil her først og fremst ligge i kravene til skyld og

adekvans: Den enkelte deltaker må ha opptrådt uaktsomt og skadefølgen må ikke være en for fjern og avledet følge av handlingen eller unnlatelsen til at det er naturlig å knytte ansvar til den, jf. Rt. 2014 side 1134 avsnitt 52 med videre henvisninger.

- (41) Prinsippene for utmåling av erstatning etter ulovlig hogst er fastlagt i Rt. 2015 side 216. Det fremgår i avsnitt 29 – 30 at graden av skyld ikke har betydning for erstatningens størrelse. Lagmannsretten har i vår sak formulert seg noe annerledes på dette punktet, men det har ingen betydning for resultatet. D og B er tilkjent erstatning som dekker rimelige gjenopprettingstiltak. Dette er i tråd med anvisningene i avsnitt 34 flg. i dommen, og lagmannsrettens erstatningsfastsettelse må bli stående uendret.
- (42) Ankene må etter dette forkastes.
- (43) De ankende parter har tapt saken fullstendig. Avgjørelsen har ikke voldt tvil. A og E må da i samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 20-2 dekke sakskostnadene også for Høyesterett. Sakskostnader tilkjennes det offentlige ettersom ankemotpartene har vært innvilget fri sakførsel. Omkostninger er krevd med 107 203 kroner inklusive merverdiavgift. Kravet tas til følge.
- (44) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Ankene forkastes.
2. A og E dømmes en for begge og begge for en til å erstatte det offentliges sakskostnader for Høyesterett med 107 203 – etthundreogsjutusenohundreogtre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.

- (45) Dommer **Endresen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (46) Dommer **Noer:** Likeså.
- (47) Dommer **Ringnes:** Likeså.
- (48) Dommar **Utgård:** Det same.

(49) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Ankene forkastes.
2. A og E dømmes en for begge og begge for en til å erstatte det offentlige sakskostnader for Høyesterett med 107 203 – etthundreogsjutusenohundreogtre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.

Riktig utskrift bekreftes: